

Υπόθεση C-49/23

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία υποβολής:

1 Φεβρουαρίου 2023

Αιτούν δικαστήριο:

Satversmes tiesa (Συνταγματικό Δικαστήριο, Λεττονία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

31 Ιανουαρίου 2023

Προσφεύγοντες ενώπιον του Satversmes tiesa (Συνταγματικού Δικαστηρίου):

AZ

1Dream OÜ

Produktch Engineering AG

BBP

Polaris Consulting Ltd

Καθού:

Latvijas Republikas Saeima (κοινοβούλιο της Δημοκρατίας της Λεττονίας)

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Εκτίμηση του συμβατού του άρθρου 631, παράγραφος 3, του Kriminālprocesa likums (κώδικα ποινικής δικονομίας) με το άρθρο 92, πρώτη περίοδος, του Latvijas Republikas Satversme (Συντάγματος της Δημοκρατίας της Λεττονίας).

Αντικείμενο και νομική βάση του προδικαστικού ερωτήματος

Βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί: i) αν η ρύθμιση σχετικά με τη δυνατότητα ασκήσεως ενδίκων μέσων κατά δικαστικών

αποφάσεων σε υποθέσεις που αφορούν παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία, η οποία αποτελεί αντικείμενο της κύριας δίκης, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2014/42/ΕΕ και της αποφάσεως-πλαisiού 2005/212/ΔΕΥ· ii) αν η έννοια της «αποφάσεως δημεύσεως» περιλαμβάνει τόσο τις δικαστικές αποφάσεις που διαπιστώνουν την παράνομη απόκτηση περιουσιακών στοιχείων και διατάσσουν τη δήμευσή τους όσο και τις δικαστικές αποφάσεις που περατώνουν τη διαδικασία σχετικά με παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία· iii) αν η νομοθεσία που δεν παρέχει δικαίωμα προσφυγής κατά των αποφάσεων δημεύσεως στα πρόσωπα που συνδέονται με τα περιουσιακά στοιχεία είναι συμβατή με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την οδηγία 2014/42· iv) αν, σε περίπτωση που η επίμαχη ρύθμιση πρέπει να θεωρηθεί μη συμβατή με το δίκαιο της Ένωσης, τα έννομα αποτελέσματά της μπορούν να διατηρηθούν μέχρι το χρονικό σημείο που θα καθορίσει το αιτούν δικαστήριο.

Προδικαστικά ερωτήματα

1.1. Εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2014/42, ιδίως του άρθρου της 4 αυτής, καθώς και της αποφάσεως-πλαisiού 2005/212, ιδίως του άρθρου 2 αυτής, εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας εθνικό δικαστήριο αποφασίζει για τη δήμευση των προϊόντων εγκλήματος στο πλαίσιο χωριστής διαδικασίας αφορώσας παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία, η οποία διακρίνεται από την κύρια ποινική διαδικασία, σε χρονικό σημείο προγενέστερο της διακριβώσεως της τελέσεως ποινικού αδικήματος και της καταδίκης προσώπου για το εν λόγω αδίκημα, και η οποία προβλέπει επίσης τη δήμευση βάσει υλικού που αντλείται από τη δικογραφία της ποινικής υποθέσεως;

1.2. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, πρέπει να θεωρηθεί ότι η έννοια της «αποφάσεως δημεύσεως» κατά την έννοια της οδηγίας 2014/42, και ιδίως του άρθρου 8, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, περιλαμβάνει όχι μόνον τις δικαστικές αποφάσεις που διαπιστώνουν την παράνομη κτήση των περιουσιακών στοιχείων και διατάσσουν τη δήμευσή τους, αλλά και τις αποφάσεις που περατώνουν τη διαδικασία σχετικά με τα παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία;

1.3. Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα, είναι συμβατή με το άρθρο 47 του Χάρτη και το άρθρο 8, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2014/42, ρύθμιση που δεν αναγνωρίζει στα πρόσωπα που συνδέονται με τα περιουσιακά στοιχεία το δικαίωμα ασκήσεως ένδικου μέσου κατά των αποφάσεων δημεύσεως;

1.4. Έχει η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης την έννοια ότι δεν επιτρέπει στο Συνταγματικό Δικαστήριο κράτους μέλους, ενώπιον του οποίου ασκήθηκε συνταγματική προσφυγή κατά εθνικής ρυθμίσεως κριθείσας αντίθετης προς το δίκαιο της Ένωσης, να αποφανθεί ότι έχει εφαρμογή η αρχή της ασφάλειας δικαίου και ότι τα έννομα αποτελέσματα της εν λόγω ρυθμίσεως

διατηρούνται προσωρινά μέχρι το χρονικό σημείο που καθορίζει το εν λόγω δικαστήριο πέραν του οποίου η επίμαχη διάταξη παύει να παράγει αποτελέσματα;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης): άρθρο 47, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, πρώτη πρόταση.

Απόφαση-πλαίσιο 2005/212/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 24ης Φεβρουαρίου 2005, για τη δήμευση των προϊόντων, οργάνων και περιουσιακών στοιχείων του εγκλήματος (στο εξής: απόφαση-πλαίσιο 2005/212)

Οδηγία 2014/42/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 3ης Απριλίου 2014, σχετικά με τη δέσμευση και τη δήμευση οργάνων και προϊόντων εγκλήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση (στο εξής: οδηγία 2014/42): αιτιολογικές σκέψεις 9, 15, 22 και 38 και άρθρα 1, παράγραφος 1, 2, σημείο 4, 3, 4, και 8, παράγραφοι 1 και 6.

Νομολογία

Γνώμη του Δικαστηρίου, της 8ης Μαρτίου 2011, 1/09 (σχέδιο συμφωνίας για το δικαστήριο ευρωπαϊκών και κοινοτικών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας), EU:C:2011:123, σκέψη 84.

Απόφαση του Δικαστηρίου της 19ης Μαρτίου 2020, «Agro In 2001», C-234/18, EU:C:2020:221, σκέψεις 56 και 57.

Απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Οκτωβρίου 2021, Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo, C-319/19, EU:C:2021:883, σκέψεις 36, 37 και 41.

Απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση 33/76 Rewe-Zentralfinanz και Rewe-Zentral, EU:C:1976:188, σκέψη 5.

Απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Σεπτεμβρίου 2010, Akzo Nobel Chemicals και Akros Chemicals κατά Επιτροπής, C-550/07 P, EU:C:2010:512, σκέψη 113.

Απόφαση του Δικαστηρίου της 12ης Φεβρουαρίου 2015, Baczó και Vizsnyiczai, C-567/13, EU:C:2015:88, σκέψη 42.

Απόφαση του Δικαστηρίου της 27ης Φεβρουαρίου 2014, Pohotovost', C-470/12, EU:C:2014:101, σκέψη 51.

Απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Δεκεμβρίου 2013, Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León, C-413/12, EU:C:2013:800, σκέψη 39.

Απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Ιανουαρίου 2021, Okrazhna prokuratura – Haskovo y Apelativna prokuratura – Plovdiv, C-393/19, EU:C:2021:8, σκέψεις 47 και 48.

Απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Ιουνίου 2021, Latvijas Republikas Saeima (βαθμοί ποινής για τροχαίες παραβάσεις), C-439/19, EU:C:2021:504, σκέψεις 132 και 133.

Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Απόφαση του τμήματος μείζονος συνθέσεως της 28ης Ιουνίου 2018, G.I.E.M. S.r.l. κ.λπ. κατά Ιταλία, προσφυγή αριθ. 1828/06, σκέψεις 211, 223–225 και 233.

Απόφαση της 12ης Μαΐου 2015, Gogitidze κ.λπ. κατά Γεωργίας, προσφυγή αριθ. 36862/05, παράγραφοι 102 και 103.

Σχετικές διατάξεις του διεθνούς δικαίου

Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών: άρθρα 6 και 7.

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Latvijas Republikas Satversme (Σύνταγμα της Δημοκρατίας της Λεττονίας· στο εξής: Σύνταγμα): άρθρο 92, πρώτη περίοδος, η οποία προβλέπει ότι καθένας έχει το δικαίωμα να υπερασπίζεται τα δικαιώματά και τα έννομα συμφέροντά του ενώπιον αμερόληπτου δικαστηρίου.

Krimināllikums (ποινικός κώδικας): άρθρα 70.10, 70.11, παράγραφος 1 και 70.13, παράγραφος 1.

Kriminālprocesa likums (κώδικας ποινικής δικονομίας): άρθρα 380, 626, 627, παράγραφοι 1, 2, 3 και 4, 628, 629, παράγραφοι 2 και 6, 630, παράγραφοι 1, 2 και 4 (η παράγραφος 4 της διατάξεως αυτής ισχύει από τις 3 Νοεμβρίου 2022), 631, παράγραφοι 1, 3 και 4 (η παράγραφος 4 της διατάξεως αυτής ισχύει από τις 3 Νοεμβρίου 2022).

Το άρθρο 631, παράγραφος 3, του κώδικα ποινικής δικονομίας (στο εξής: επίμαχη διάταξη) ορίζει: «Μετά την εξέταση της εφέσεως ή της ενστάσεως, το δικαστήριο μπορεί να ακυρώσει την απόφαση του rajona (pilsētas) tiesa [πρωτοβάθμιου περιφερειακού (ή τοπικού) δικαστηρίου] και να εκδώσει την απόφαση που προβλέπεται στο άρθρο 630 του παρόντος νόμου. Η απόφαση αυτή δεν υπόκειται σε ένδικο μέσο».

Συνοπτική παράθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας διαδικασίας

- 1 Η επίμαχη διάταξη περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο 59 του ενδέκατου τίτλου του κώδικα ποινικής δικονομίας, το οποίο ρυθμίζει τις διαδικασίες σχετικά με τα παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία. Κατ' εφαρμογήν της εν λόγω ρυθμίσεως, ο υπεύθυνος της ποινικής διαδικασίας δύναται, με σκοπό την πρόσφορη δικαστική διάγνωση των περιουσιακών ζητημάτων που ανακύπτουν κατά το προκαταρκτικό στάδιο της ποινικής δίκης και για λόγους οικονομίας της διαδικασίας, να αντλήσει από την ποινική διαδικασία το υλικό που αφορά τα παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία και να κινήσει διαδικασία με σκοπό τη διαπίστωση της προελεύσεώς τους από παράνομες δραστηριότητες. Στην περίπτωση αυτή, ο υπεύθυνος της διαδικασίας διαβιβάζει το ως άνω υλικό στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο, το οποίο θα κρίνει αν τα οικεία περιουσιακά στοιχεία αποκτήθηκαν παρανόμως. Σε περίπτωση που το εν λόγω δικαστήριο κρίνει ότι τα περιουσιακά στοιχεία αποκτήθηκαν παρανόμως, αποφαινεται σχετικά με την τύχη των εν λόγω περιουσιακών στοιχείων, συμπεριλαμβανομένης της δημεύσεώς τους. Η απόφαση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου μπορεί να προσβληθεί ενώπιον περιφερειακού δικαστηρίου (argabaltiesa). Η επίμαχη διάταξη προβλέπει ότι το περιφερειακό δικαστήριο μπορεί να ακυρώσει την απόφαση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου και να εκδώσει απόφαση σχετικά με τα παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία, η οποία δεν υπόκειται σε ένδικο μέσο.
- 2 Εξ αφορμής πέντε συνταγματικών προσφυγών που άσκησαν οι προσφεύγοντες ενώπιον του Satversmes tiesa [Συνταγματικού Δικαστηρίου (στο εξής: αιτούν δικαστήριο)], τέθηκε στο εν λόγω δικαστήριο το ζήτημα της συμφωνίας της επίμαχης διάταξης με το άρθρο 92, πρώτη περίοδος, του Συντάγματος. Οι προσφεύγοντες ενώπιον του Satversmes tiesa (Συνταγματικού Δικαστηρίου) υποστηρίζουν ότι η επίμαχη διάταξη δεν είναι σύμφωνη με το άρθρο 92, πρώτη περίοδος, του Συντάγματος, σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του Χάρτη, το άρθρο 8, παράγραφοι 1 και 6, της οδηγίας 2014/42 και το άρθρο 4 της αποφάσεως-πλαίσιου 2005/212.
- 3 Καθ' ενός εκάστου των προσφευγόντων έχει ασκηθεί ποινική δίωξη για φερόμενη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μεγάλης κλίμακας, η οποία βρίσκεται ακόμη στο στάδιο της έρευνας. Στο πλαίσιο των εν λόγω ποινικών διαδικασιών έχουν κατασχεθεί ακίνητα, κεφάλαια ή οικονομικοί πόροι των εν λόγω προσφευγόντων. Σε καθεμία από αυτές τις διαδικασίες και σε σχέση με τα κατασχεθέντα περιουσιακά στοιχεία, ο υπεύθυνος της διαδικασίας έλαβε την απόφαση να κινήσει διαδικασία αφορώσα παράνομη απόκτηση περιουσιακών στοιχείων και να διαβιβάσει το υλικό που αφορά τα στοιχεία αυτά στο δικαστήριο που εκδικάζει την υπόθεση.
- 4 Με αποφάσεις του Ekonomisko lietu tiesa (δικαστήριο οικονομικών υποθέσεων), σε τέσσερις από τις εν λόγω διαδικασίες κρίθηκε ότι τα περιουσιακά στοιχεία δεν είχαν αποκτηθεί παρανόμως και η διαδικασία αναφορικά με τα εν λόγω

περιουσιακά στοιχεία περατώθηκε. Κατόπιν αντιρρήσεων του εισαγγελέα κατά των αποφάσεων αυτών, το Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija (ποινικό τμήμα του περιφερειακού δικαστηρίου της Ρίγας) έκρινε, σε όλες τις περιπτώσεις, ότι τα ακίνητα, κεφάλαια και χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία είχαν αποκτηθεί παρανόμως και διέταξε τη δήμευσή τους.

- 5 Σε μία εκ των ανωτέρω διαδικασιών, το Ekonomisko lietu tiesa (δικαστήριο οικονομικών υποθέσεων) έκρινε ότι μέρος των κεφαλαίων είχε αποκτηθεί παρανόμως και διέταξε τη δήμευσή τους, περατώνοντας τη διαδικασία όσον αφορά το υπόλοιπο μέρος. Το Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija (ποινικό τμήμα του περιφερειακού δικαστηρίου της Ρίγας), αφού εξέτασε την έφεση που άσκησε ο υπεύθυνος της διαδικασίας κατά του μέρους της απόφασης του προαναφερθέντος δικαστηρίου με την οποία περατώθηκε η διαδικασία, έκρινε ότι τα κεφάλαια είχαν αποκτηθεί παρανόμως και διέταξε τη δήμευσή τους.
- 6 Ως εκ τούτου, σε μία από τις διαδικασίες σχετικά με τα προαναφερθέντα παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία, μέρος των περιουσιακών στοιχείων είχε ήδη κηρυχθεί προϊόν εγκλήματος και δημεύθηκε με απόφαση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, ενώ το υπόλοιπο μέρος κηρύχθηκε προϊόν εγκλήματος και δημεύθηκε με απόφαση του περιφερειακού δικαστηρίου. Ωστόσο, στις υπόλοιπες διαδικασίες, τα περιουσιακά στοιχεία χαρακτηρίστηκαν ως προϊόν εγκλήματος και δημεύθηκαν αποκλειστικά και μόνον με την απόφαση του περιφερειακού δικαστηρίου. Σύμφωνα με την επίμαχη στην παρούσα υπόθεση διάταξη, οι προαναφερόμενες αποφάσεις του περιφερειακού δικαστηρίου δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 7 Οι προσφεύγοντες ενώπιον του Satversmes tiesa (Συνταγματικού Δικαστηρίου) υποστηρίζουν ότι η επίμαχη διάταξη τους αποκλείει τη δυνατότητα ασκήσεως αναιρέσεως κατά των αποφάσεων του περιφερειακού δικαστηρίου. Ως εκ τούτου, δεν μπορούν να ελέγξουν αν το δικαστήριο τήρησε τους δικονομικούς κανόνες και εφάρμοσε ορθά τους κανόνες του ουσιαστικού δικαίου κατά την έκδοση των αποφάσεων που διέταξαν τη δήμευση των περιουσιακών στοιχείων. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία στις περιπτώσεις όπου το πρωτοβάθμιο δικαστήριο περάτωσε τη διαδικασία σχετικά με τα παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία και το περιφερειακό δικαστήριο εξέδωσε κατ' αποκλειστικότητα την απόφαση με την οποία έκρινε ότι τα περιουσιακά στοιχεία είχαν αποκτηθεί παρανόμως και διέταξε τη δήμευσή τους.
- 8 Οι προσφεύγοντες ενώπιον του Satversmes tiesa (Συνταγματικού Δικαστηρίου) θεωρούν ότι είναι επίσης δυνατόν να διασφαλιστεί η έγκαιρη επίλυση των περιουσιακών ζητημάτων που ανακύπτουν στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών και να διαφυλαχθεί η οικονομία της διαδικασίας με άλλους τρόπους, όπως για παράδειγμα με την πρόβλεψη ενός δευτεροβάθμιου δικαστηρίου σε διαδικασίες που αφορούν παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία και με τον

καθορισμό προθεσμιών για την εκδίκαση των ενδίκων μέσων, ή με τον περιορισμό της δικαιοδοσίας του περιφερειακού δικαστηρίου και την πρόβλεψη ότι αυτό μπορεί να επικυρώσει ή να ακυρώσει την πρωτόδικη απόφαση και να παραπέμψει το ζήτημα του παράνομου χαρακτήρα της προελεύσεως των περιουσιακών στοιχείων στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο για επανεξέταση. Κατά την άποψή τους, η αρχή της οικονομίας της δίκης δεν μπορεί να υπερισχύει άλλων αρχών. Επιπλέον, μια τέτοια αρχή δεν πρέπει να περιορίζει δυσανάλογα το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη.

- 9 Οι ως άνω προσφεύγοντες θεωρούν ότι η οδηγία 2014/42 έχει εφαρμογή, δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 2, αυτής, σε κάθε διαδικασία σχετικά με παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία και ότι οι κύριοι των εν λόγω περιουσιακών στοιχείων δικαιούνται να απολαμβάνουν τις εγγυήσεις που προβλέπονται στο άρθρο 8 της εν λόγω οδηγίας. Από την πλευράς της, η θεσπιζόμενη στο άρθρο 8, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2014/42 εγγύηση, η οποία προβλέπει πραγματική δυνατότητα προσβολής της αποφάσεως περί δημεύσεως ενώπιον δικαστηρίου, πρέπει να θεωρείται επιτακτική απαίτηση και να διασφαλίζεται στις περιπτώσεις δημεύσεως περιουσιακών στοιχείων. Δεδομένου ότι, κατ' ουσίαν, τα περιουσιακά στοιχεία των προσφευγόντων ενώπιον του Satversmes tiesa (Συνταγματικού Δικαστηρίου) χαρακτηρίστηκαν προϊόν εγκλήματος και δημεύθηκαν με απόφαση του περιφερειακού δικαστηρίου, οι εν λόγω προσφεύγοντες εκτιμούν ότι οι επίμαχες αποφάσεις πρέπει να θεωρηθούν «αποφάσεις δημεύσεως» κατά την έννοια της οδηγίας 2014/42.
- 10 Οι προσφεύγοντες ενώπιον του Satversmes tiesa (Συνταγματικού Δικαστηρίου) επιστούν την προσοχή στο γεγονός ότι στη Λεττονία η διαδικασία σχετικά με τα παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία δεν είναι αστική διαδικασία, αλλά κινείται βάσει του συνόλου των αποδεικτικών στοιχείων μιας ποινικής υποθέσεως, πριν διαπιστωθεί το ποινικό αδίκημα και κριθεί κάποιος ένοχος γι' αυτό. Επομένως, στη Λεττονία, η επιβολή της δημεύσεως συνδέεται με τη διάπραξη ποινικού αδικήματος, δεδομένου ότι η διαδικασία σχετικά με τα παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία θεμελιώνεται σε αποδεικτικά στοιχεία αντλούμενα από την κύρια ποινική διαδικασία.
- 11 Το κοινοβούλιο, ήτοι το όργανο που θέσπισε τις επίδικες διατάξεις, φρονεί ότι τούτες είναι σύμφωνες προς το άρθρο 92, πρώτη περίοδος, του Συντάγματος.
- 12 Κατά την άποψη του οργάνου αυτού, δεδομένου ότι η διαδικασία σχετικά με την παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία αποτελεί εξαίρεση από τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζονται τα περιουσιακά ζητήματα στο πλαίσιο της κύριας ποινικής διαδικασίας, μπορεί να διέπεται από διαφορετικούς κανόνες που αποσκοπούν στην ταχεία και αποτελεσματική επίτευξη του σκοπού της. Η προβλεπόμενη στην επίμαχη διάταξη ρύθμιση αποτελεί ένα από τα μέσα για την επίτευξη ταχείας και αποτελεσματικής επίλυσεως των περιουσιακών ζητημάτων. Πράγματι, το ζήτημα του κατά πόσον ένα περιουσιακό στοιχείο έχει αποκτηθεί παρανόμως και μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο δημεύσεως μπορεί να εξετάζεται σε δύο βαθμούς, σε έκαστο των οποίων πρέπει να ερευνάται

αυτοτελώς η προέλευση του περιουσιακού στοιχείου, με αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών και των νομικών ζητημάτων που διέπουν την υπόθεση.

- 13 Επιπλέον, ούτε το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών ούτε η πρώτη περίοδος του άρθρου 92 του Συντάγματος προβλέπουν την υποχρέωση θεσπίσεως ενός δευτεροβάθμιου δικαστηρίου για τις διαδικασίες που αφορούν παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία, ή της εξασφάλισης της δυνατότητας ασκήσεως ενδίκων μέσων κατά των αποφάσεων των περιφερειακών δικαστηρίων που κρίνουν ότι η περιουσία έχει αποκτηθεί παρανόμως και υπόκειται σε δήμευση. Σύμφωνα με το αιτούν δικαστήριο, το κράτος διαθέτει διακριτική ευχέρεια όσον αφορά τον καθορισμό των βαθμών και των διαδικασιών ασκήσεως ενδίκων μέσων ανάλογα με το είδος της υποθέσεως. Συνεπώς, το ζήτημα του κατά πόσον, σε δίκες που αφορούν παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία, πρέπει να προβλεφθεί μία αναιρετική διαδικασία η οποία θα περιορίζεται στην εξέταση ζητημάτων ορθής εφαρμογής ουσιαστικών και δικονομικών κανόνων δεν αποτελεί τόσο νομικό ζήτημα, όσο ζήτημα σκοπιμότητας που πρέπει να ρυθμίσει ο νομοθέτης.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αποφάσεως περί παραπομπής

- 14 Η νομολογία του αιτούντος δικαστηρίου αναγνωρίζει ότι, κατά τον καθορισμό του περιεχομένου και κατά την εφαρμογή των εθνικών νομοθετικών ρυθμίσεων, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το δίκαιο της Ένωσης το οποίο ενισχύει τη δημοκρατία καθώς και η ερμηνεία του από τη νομολογία του Δικαστηρίου.
- 15 Η επίμαχη διάταξη αποτελεί τμήμα της ρυθμίσεως που διέπει τις διαδικασίες σχετικά με παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία. Από τη νομολογία του αιτούντος δικαστηρίου προκύπτει ότι, στις διαδικασίες που αφορούν παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία, διασφαλίζεται υπέρ των συνδεομένων με τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία προσώπων το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 92, πρώτη περίοδος, του Συντάγματος. Η δίκαιη δίκη περιλαμβάνει, ειδικότερα, δύο πτυχές, ήτοι «αμερόληπτο δικαστήριο» υπό την έννοια ότι η υπόθεση εξετάζεται από ανεξάρτητο δικαστικό όργανο και «δίκαιη δίκη» υπό την έννοια ότι ακολουθείται ορθή διαδικασία, σύμφωνα με το κράτος δικαίου, στο πλαίσιο της οποίας εξετάζεται η υπόθεση. Η δίκαιη δίκη υπό την έννοια της ορθής δικαστικής διαδικασίας σύμφωνα με το κράτος δικαίου περιλαμβάνει το δικαίωμα προσφυγής.
- 16 Το αιτούν δικαστήριο αναφέρει ότι η πρώτη περίοδος του άρθρου 92 του Συντάγματος δεν υποχρεώνει το κράτος να προβλέπει δικαίωμα προσφυγής κατά δικαστικών αποφάσεων σε όλες τις κατηγορίες υποθέσεων. Ωστόσο, το κράτος οφείλει να θεσπίσει ένα νομικό πλαίσιο και μια διαδικασία προσφυγής κατά των δικαστικών αποφάσεων που να επιτρέπει στους ιδιώτες να προστατεύουν αποτελεσματικά τα δικαιώματά τους και τα έννομα συμφέροντά τους. Το κράτος έχει

επίσης θετική υποχρέωση να διασφαλίζει την αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων σε διαδικασίες που αφορούν παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία, συμπεριλαμβανομένης της παροχής διαδικαστικών εγγυήσεων στα άτομα για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας.

- 17 Προκειμένου να κριθεί εν προκειμένω αν η επίμαχη διάταξη είναι σύμφωνη με το άρθρο 92, πρώτη περίοδος, του Συντάγματος, το αιτούν δικαστήριο πρέπει να εξετάσει αν η διάταξη αυτή εγγυάται στο πρόσωπο που συνδέεται με τα περιουσιακά στοιχεία την πραγματική δυνατότητα να υπερασπιστεί το δικαίωμά του στην ιδιοκτησία. Ειδικότερα, πρέπει να εκτιμηθεί κατά πόσον ο νομοθέτης είχε το δικαίωμα να θεσπίσει νομοθεσία μη προβλέπουσα τη δυνατότητα ασκήσεως ενδίκων μέσων κατά των αποφάσεων του περιφερειακού δικαστηρίου, ακόμη και όταν με τις αποφάσεις αυτές κρίνεται για πρώτη φορά σε μια υπόθεση ότι η περιουσία έχει αποκτηθεί παρανόμως και υπόκειται σε δήμευση. Δεδομένου ότι οι επίμαχες διατάξεις αποτελούν μέρος της νομοθεσίας που διέπει τις διαδικασίες σχετικά με τη δήμευση των προϊόντων εγκλήματος, το άρθρο 47 του Χάρτη, η οδηγία 2014/42 και η απόφαση-πλαίσιο 2005/212 έχουν σημασία για την εκτίμηση αυτή.
- 18 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι τα αδικήματα που αποτελούν το αντικείμενο ποινικών διαδικασιών, διακριτών σε σχέση με τις διαδικασίες που αφορούν παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία, εμπίπτουν στα αδικήματα που καλύπτονται από τις μνημονευόμενες στο άρθρο 3 της οδηγίας 2014/42 ρυθμίσεις και, ως εκ τούτου, εμπίπτουν στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας. Περαιτέρω, η ποινή που προβλέπεται για τα αδικήματα αυτά είναι φυλάκιση από τρία έως δώδεκα έτη.
- 19 Το Δικαστήριο έκρινε ότι η οδηγία 2014/42, όπως και η απόφαση-πλαίσιο 2005/212 στην οποία παραπέμπει, υποχρεώνει τα κράτη μέλη να θεσπίσουν ελάχιστους κοινούς κανόνες για τη δήμευση των οργάνων και των προϊόντων εγκλήματος, προκειμένου να διευκολυνθεί η αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων δήμευσεως που εκδίδονται από δικαστήριο στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας. Η οδηγία 2014/42 δεν διέπει τη δήμευση οργάνων και προϊόντων που προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες η οποία διατάσσεται από δικαστήριο κράτους μέλους στο πλαίσιο διαδικασίας η οποία δεν αφορά τη διαπίστωση ενός ή περισσοτέρων ποινικών αδικημάτων ούτε έπεται αμέσως μιας τέτοιας διαδικασίας. Πράγματι, οι ελάχιστοι κανόνες που θεσπίζει η οδηγία αυτή δεν έχουν εφαρμογή σε μια τέτοια δήμευση, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας και, επομένως, η ρύθμιση της εν λόγω δήμευσεως εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, η οποία μνημονεύεται στην αιτιολογική σκέψη 22 της εν λόγω οδηγίας, να προβλέπουν ευρύτερες εξουσίες στο εθνικό τους δίκαιο. Επομένως, το αιτούν δικαστήριο πρέπει να εκτιμήσει αν η οδηγία 2014/42, όπως και η απόφαση-πλαίσιο 2005/212 στην οποία παραπέμπει, μπορούν να εφαρμοστούν σε ένα νομικό πλαίσιο όπως αυτό που περιέχεται στο κεφάλαιο 59 του κώδικα ποινικής δικονομίας.

- 20 Εν προκειμένω, η επίμαχη διάταξη αφορά τη διαδικασία που προβλέπεται στο κεφάλαιο 59 του κώδικα ποινικής δικονομίας, κατά την οποία διαπιστώνεται, με δικαστική απόφαση, η παράνομη απόκτηση περιουσιακών στοιχείων. Με άλλα λόγια, η απόφαση του δικαστηρίου λαμβάνεται σε χωριστή διαδικασία αφορώσα τα παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία, πριν από την έκδοση οριστικής αποφάσεως του δικαστηρίου στην ποινική υπόθεση. Πρόκειται για μια ξεχωριστή και διακριτή διαδικασία κατά την οποία το δικαστήριο περιορίζεται στην αξιολόγηση του μοναδικού ζητήματος που διακυβεύεται στην υπόθεση: το ζήτημα των περιουσιακών στοιχείων. Στις διαδικασίες αυτές δεν κρίνεται η ενοχή του προσώπου, αλλά η παράνομη προέλευση της περιουσίας ή η σύνδεσή της με ποινικό αδίκημα (in rem διαδικασία) και επιλύονται οριστικά τα περιουσιακά ζητήματα. Εάν το προκαταρκτικό στάδιο της ποινικής διαδικασίας περιλαμβάνει διαδικασία σχετικά με παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία και στο πλαίσιο αυτής το δικαστήριο κρίνει ότι τα στοιχεία αυτά έχουν αποκτηθεί παρανόμως, το εν λόγω δικαστήριο δεν αποφασίζει πλέον για την τύχη αυτών των περιουσιακών στοιχείων στο πλαίσιο της κύριας ποινικής διαδικασίας. Στις διαδικασίες που αφορούν παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία δεν εξετάζεται η ενοχή του προσώπου και οι διαδικασίες αυτές δεν βασίζονται σε καταδικαστική απόφαση.
- 21 Η οδηγία 2014/42, όπως και η απόφαση-πλαίσιο 2005/212 στην οποία παραπέμπει, θα μπορούσαν, επομένως, να ερμηνευθούν ως μη εφαρμοστέες στο νομοθετικό πλαίσιο που διαμορφώνεται στο κεφάλαιο 59 του κώδικα ποινικής δικονομίας, δεδομένου ότι η δικαστική απόφαση αποφαίνεται υπέρ της παράνομης αποκτήσεως των περιουσιακών στοιχείων πριν διακριβωθεί η τέλεση ποινικού αδικήματος και κριθεί ένοχο ένα πρόσωπο για το αδίκημα αυτό.
- 22 Στο πλαίσιο εκτιμήσεως σχετικά με το αν η δήμευση που λαμβάνει χώρα δίχως να έχει προηγηθεί ποινική καταδίκη ισοδυναμεί με την επιβολή ποινής κατά την έννοια του άρθρου 7 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε ότι η εν λόγω εκτίμηση πρέπει να εκκινεί από το κατά πόσον η δήμευση επιβάλλεται κατόπιν αποφάσεως με την οποία το πρόσωπο καταδικάζεται για τη διάπραξη ποινικού αδικήματος. Εντούτοις, για την ως άνω εκτίμηση λαμβάνονται υπόψη και άλλοι παράγοντες, όπως ο χαρακτήρας και ο σκοπός της διαδικασίας και η έκταση της δημεύσεως, καθώς και η φύση της σχετικής διαδικασίας, όπως αυτή ορίζεται από την εθνική νομοθεσία, και οι λεπτομέρειες εφαρμογής της.
- 23 Σύμφωνα με το λεττονικό δίκαιο, σε διαδικασίες που αφορούν παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία, το υλικό που τεκμηριώνει τη σύνδεση των περιουσιακών στοιχείων με το αδίκημα ή την εγκληματική προέλευση των εν λόγω στοιχείων διαχωρίζεται από την υπό διερεύνηση ποινική υπόθεση που αφορά ποινικό αδίκημα. Ωστόσο, στην εν λόγω χωριστή διαδικασία, τα πορίσματα σχετικά με τη σύνδεση των περιουσιακών στοιχείων με το ποινικό αδίκημα ή την εγκληματική προέλευση των εν λόγω στοιχείων βασίζονται, μεταξύ άλλων, στο υλικό της ποινικής δικογραφίας που σχηματίστηκε στο

πλαίσιο της κύριας ποινικής διαδικασίας αναφορικά με τη διαπίστωση του ποινικού αδικήματος και την καταδίκη ενός προσώπου για τη διάπραξη του εν λόγω αδικήματος.

- 24 Το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/42 προβλέπει ότι, υπό ορισμένες περιστάσεις, η οδηγία αυτή εφαρμόζεται επίσης στις περιπτώσεις κατά τις οποίες έχουν κινηθεί ποινικές διαδικασίες που αφορούν ποινικό αδίκημα, οι οποίες όμως δεν έχουν οδηγήσει σε ποινική καταδίκη. Δεν υπάρχει νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τη διάταξη αυτή.
- 25 Από τη διάταξη αυτή, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/42, θα μπορούσε να συναχθεί ότι η οδηγία 2014/42 εφαρμόζεται, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, και στη δήμευση προϊόντων εγκλήματος χωρίς την έκδοση καταδικαστικής απόφασης στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας. Επιπλέον, από το γράμμα του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/42 θα μπορούσε επίσης να συναχθεί, μεταξύ άλλων, ότι η περιεχόμενη στο εν λόγω άρθρο απαρίθμηση των λόγων για τους οποίους δεν είναι δυνατή η δήμευση δεν είναι εξαντλητική.
- 26 Κατά συνέπεια, εν προκειμένω, η ερμηνεία της οδηγίας 2014/42 και της αποφάσεως-πλαisiού 2005/212 θα μπορούσε να οδηγήσει σε διαφορετικά συμπεράσματα όσον αφορά το ζήτημα αν η υπό εξέταση διαδικασία δημεύσεως εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, η οποία αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 22 της οδηγίας 2014/42, και αν, κατά συνέπεια, οι εν λόγω κανονιστικές πράξεις δεν εφαρμόζονται σε μια τέτοια διαδικασία.
- 27 Αν και το Δικαστήριο έχει επανειλημμένα ερμηνεύσει το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/42 και το άρθρο 2, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαisiού 2005/212, μεταξύ άλλων σε σχέση με εθνική νομοθεσία που προβλέπει τη δήμευση προϊόντων εγκλήματος χωρίς ποινική καταδίκη, καμία από τις εν λόγω κανονιστικές πράξεις δεν έχει μέχρι σήμερα αποτελέσει αντικείμενο ερμηνείας σε σχέση με διαδικασία δημεύσεως παρανόμως αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων που προβλέπεται στο εθνικό δίκαιο, η οποία δεν διεξάγεται στο πλαίσιο αστικής διαδικασίας και κινείται βάσει αποδεικτικών στοιχείων που προκύπτουν στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας, πριν από τη διακρίβωση της τελέσεως ποινικού αδικήματος και την καταδίκη προσώπου για το αδίκημα αυτό. Όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου που εξετάστηκε ανωτέρω, η ορθή ερμηνεία και εφαρμογή της οδηγίας 2014/42 και της αποφάσεως-πλαisiού, λαμβανομένου υπόψη του στόχου τους όσον αφορά την ενίσχυση του θεσμού της δημεύσεως περιουσιακών στοιχείων σε ποινικές υποθέσεις σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπό τις παρούσες πραγματικές και νομικές περιστάσεις, δεν είναι τόσο προφανής ώστε να μην αφήνει περιθώριο για καμία εύλογη αμφιβολία όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής των εν λόγω κανονιστικών πράξεων.
- 28 Εφόσον η ρύθμιση του κεφαλαίου 59 του κώδικα ποινικής δικονομίας σχετικά με τη δήμευση παρανόμως αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2014/42 και της αποφάσεως-πλαisiού 2005/212

στην οποία αυτή παραπέμπει, τα κράτη μέλη οφείλουν να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να διασφαλίσουν ότι τα πρόσωπα που επηρεάζονται από τα μέτρα που προβλέπονται βάσει της εν λόγω οδηγίας έχουν το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου για τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων τους.

- 29 Η αιτιολογική σκέψη 38 της οδηγίας 2014/42 αναφέρει ότι η οδηγία αυτή σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τηρεί τις αρχές που αναγνωρίζονται από τον Χάρτη, πρέπει δε να εφαρμόζεται σύμφωνα με τα εν λόγω δικαιώματα και αρχές. Από την πλευρά του, το άρθρο 47, παράγραφος 1, του Χάρτη ορίζει ότι κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ενώσεως, έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων που προβλέπει το εν λόγω άρθρο. Τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στο άρθρο 47 του Χάρτη επαναδιατυπώνονται στην ίδια την οδηγία 2014/42, ιδίως στο άρθρο 8, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, το οποίο προβλέπει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνούν για την πραγματική δυνατότητα προσβολής της απόφασης ενώπιον δικαστηρίου από πρόσωπο σχετικά με το οποίο διατάσσεται δήμευση.
- 30 Σύμφωνα με το λεττονικό δίκαιο, σε διαδικασίες που αφορούν παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει την περάτωση της εν λόγω διαδικασίας εάν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι τα προσκομισθέντα αποδεικτικά στοιχεία δεν επαρκούν για να τεκμηριωθεί ο συσχετισμός των περιουσιακών στοιχείων με ποινικό αδίκημα ή για να θεωρηθεί βάσιμα ότι η προέλευση των εν λόγω περιουσιακών στοιχείων είναι πιθανώς εγκληματική.
- 31 Κατά της απόφασης του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου μπορεί να ασκηθεί έφεση ενώπιον του περιφερειακού δικαστηρίου, το οποίο δύναται: 1) να επικυρώσει την απόφαση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου· 2) να ακυρώσει την απόφαση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου με την οποία κηρύσσεται η παράνομη απόκτηση των περιουσιακών στοιχείων και η δυνατότητα δημεύσεως αυτής και να περατώσει τη σχετική διαδικασία· ή 3) να ακυρώσει την απόφαση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου που περατώνει τη διαδικασία σχετικά με τα παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία, κρίνοντας ότι τα εν λόγω στοιχεία αποκτήθηκαν παρανόμως και ότι είναι δυνατή η δήμευση αυτών. Η απόφαση του περιφερειακού δικαστηρίου δεν υπόκειται σε ένδικο μέσο.
- 32 Έτσι, στη Λεττονία, οι υποθέσεις σχετικά με παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία εξετάζονται σε δύο βαθμούς δικαιοδοσίας και δεν υπάρχει δυνατότητα ασκήσεως ένδικου μέσου κατά των αποφάσεων που λαμβάνονται από το περιφερειακό δικαστήριο σε δεύτερο βαθμό. Ακόμη και αν το πρωτοβάθμιο δικαστήριο έχει περατώσει τη διαδικασία σχετικά με τα παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία με το αιτιολογικό ότι δεν αποδείχθηκε η εγκληματική προέλευση αυτών, το περιφερειακό δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει ότι τα στοιχεία έχουν αποκτηθεί παρανόμως και να διατάξει τη δήμευσή τους.

- 33 Οι διατάξεις της οδηγίας 2014/42 δεν περιέχουν ειδική ρύθμιση σε σχέση με την πραγματική κατάσταση που διέπει την παρούσα υπόθεση, δηλαδή τις περιπτώσεις στις οποίες το πρωτοβάθμιο δικαστήριο εξέδωσε απόφαση με την οποία περατώθηκε η διαδικασία σχετικά με τα παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία, αλλά η απόφαση αυτή ακυρώνεται από το περιφερειακό δικαστήριο, το οποίο εκδίδει απόφαση κηρύσσοντας την παράνομη απόκτηση των περιουσιακών στοιχείων και διατάσσοντας τη δήμευσή τους. Επομένως, στην προκειμένη περίπτωση, πρέπει να καθορισθεί η ερμηνεία του όρου «απόφαση δήμευσεως» του άρθρου 8, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2014/42.
- 34 Αφενός, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι το άρθρο 8, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2014/42, απαιτεί να έχει το πρόσωπο του οποίου η περιουσία έχει δημευθεί το δικαίωμα προσφυγής κατά της σχετικής αποφάσεως ενώπιον ενός τουλάχιστον δικαστηρίου, ανεξαρτήτως του αν έχει εκδοθεί απόφαση με την οποία περατώνεται η διαδικασία σχετικά με τα παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία ή απόφαση με την οποία διαπιστώνεται ότι τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία έχουν αποκτηθεί παρανόμως και διατάσσεται η δήμευσή τους. Η ερμηνεία αυτή θα οδηγούσε στο συμπέρασμα ότι η επίμαχη διάταξη εγγυάται ήδη το δικαίωμα των προσφευγόντων ενώπιον του *Satversmes tiesa* (Συνταγματικού Δικαστηρίου) να ασκήσουν ένδικο μέσο κατά της αποφάσεως δήμευσεως ενώπιον δικαστηρίου και, κατά συνέπεια, το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής.
- 35 Αφετέρου, το άρθρο 8, παράγραφος 6, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2014/42, μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι πρέπει να διασφαλίζεται η δυνατότητα του προσώπου να ασκήσει ένδικο μέσο κατά της αποφάσεως δήμευσεως που οδήγησε στην οριστική αποστέρηση περιουσιακού στοιχείου. Ειδικότερα, το άρθρο 2, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/42 ορίζει την έννοια της «δήμευσεως» ως την οριστική αποστέρηση περιουσιακού στοιχείου. Ο ορισμός της έννοιας «δήμευση» που περιέχεται σε άλλες κανονιστικές πράξεις της Ένωσης σχετικά με τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων είναι επίσης παρόμοιος με τον ορισμό που περιέχεται στο άρθρο 2, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/42. Για παράδειγμα, το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1805 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Νοεμβρίου 2018, σχετικά με την αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης, προβλέπει ότι «απόφαση δήμευσεως» είναι μία τελεσίδικη ποινή ή μέτρο που επιβάλλεται από δικαστήριο κατόπιν διαδικασίας για ποινικό αδίκημα και καταλήγει στην οριστική αποστέρηση περιουσιακού στοιχείου από φυσικό ή νομικό πρόσωπο. Ομοίως, η τέταρτη περίπτωση του άρθρου 1 της αποφάσεως-πλαισίου 2005/212 προβλέπει ότι ως «δήμευση» νοείται μια ποινή ή ένα μέτρο που διατάσσεται από δικαστήριο κατόπιν διαδικασίας σχετικής με ένα ή περισσότερα ποινικά αδικήματα και καταλήγει στην οριστική αποστέρηση του περιουσιακού στοιχείου.
- 36 Σύμφωνα με την ερμηνεία αυτή του άρθρου 8, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2014/42, θα μπορούσε να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η έννοια της «αποφάσεως δήμευσεως» περιορίζεται σε απόφαση δικαστηρίου που έχει ως αποτέλεσμα την οριστική αποστέρηση περιουσιακών στοιχείων. Ωστόσο, μια

δικαστική απόφαση με την οποία περατώνεται η διαδικασία σχετικά με παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία, παρά το ενδεχόμενο δημεύσεως των στοιχείων αυτών, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως «απόφαση δημεύσεως» κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2014/42. Κατά συνέπεια, εν προκειμένω, μόνον η απόφαση του περιφερειακού δικαστηρίου με την οποία διαπιστώνεται ότι τα περιουσιακά στοιχεία των προσφευγόντων ενώπιον του *Satvermes tiesa* (Συνταγματικού Δικαστηρίου) αποκτήθηκαν παράνομα και διατάσσεται η δήμευσή τους, η οποία, σύμφωνα με την υπό εξέταση διάταξη, δεν υπόκειται σε ένδικο μέσο, πρέπει να θεωρηθεί ως «απόφαση δημεύσεως» κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως του δικαίου της Ένωσης.

- 37 Ως εκ τούτου, υπό το πρίσμα της εξεταζόμενης περιπτώσεως στην παρούσα υπόθεση, θα μπορούσαν να εξαχθούν διαφορετικά συμπεράσματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 8, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2014/42. Το Δικαστήριο έχει ήδη αποσαφηνίσει πώς πρέπει να ερμηνεύεται η έννοια της «δημεύσεως» κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 4, της οδηγίας 2014/42, αλλά δεν έχει αποφανθεί για το πώς πρέπει να ερμηνεύεται η έννοια της «αποφάσεως δημεύσεως» που περιλαμβάνεται στο άρθρο 8, παράγραφος 6, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2014/42. Για την επίλυση της παρούσας υποθέσεως, πρέπει, επομένως, να διευκρινισθεί το περιεχόμενο της έννοιας «απόφαση δημεύσεως» του άρθρου 8, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2014/42, ήτοι αν ως απόφαση δημεύσεως πρέπει να θεωρηθεί μόνον η απόφαση με την οποία κρίνεται ότι ένα περιουσιακό στοιχείο έχει αποκτηθεί παράνομα και είναι δυνατή η δήμευσή του ή και η απόφαση με την οποία το δικαστήριο περατώνει τη διαδικασία αναφορικά με τα εν λόγω στοιχεία.
- 38 Ως εκ τούτου, σε περίπτωση που η επίμαχη στην παρούσα υπόθεση διάταξη εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της προαναφερόμενης νομοθεσίας της Ένωσης, υπάρχουν αμφιβολίες ως προς το κατά πόσον συνάδει με το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής που κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη και με τις εγγυήσεις που παρέχει το άρθρο 8, παράγραφος 6, της οδηγίας 2014/42, το οποίο ορίζει [ότι πρέπει να προβλέπεται] η πραγματική δυνατότητα προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου κατά της αποφάσεως δημεύσεως, εθνική νομοθεσία η οποία, προς το σκοπό της ταχείας και αποτελεσματικής επίλυσεως περιουσιακών υποθέσεων, δεν προβλέπει το δικαίωμα του προσώπου που συνδέεται με τα περιουσιακά στοιχεία να ασκήσει ένδικο μέσο κατά της αποφάσεως που έλαβε περιφερειακό δικαστήριο, ακόμη και αν, στο πλαίσιο μιας υποθέσεως, η απόφαση αυτή διαπιστώνει για πρώτη φορά ότι τα περιουσιακά στοιχεία έχουν αποκτηθεί παράνομα και είναι δυνατή η δήμευσή τους και το πρωτοβάθμιο δικαστήριο στην εν λόγω υπόθεση είχε αποφασίσει να περατώσει τη διαδικασία αναφορικά με τα εν λόγω στοιχεία.
- 39 Το αιτούν δικαστήριο ζητεί επίσης από το Δικαστήριο να απαντήσει σχετικά με το χρονικό διάστημα κατά το οποίο μπορούν να διατηρηθούν τα έννομα αποτελέσματα της επίμαχης διατάξεως.

- 40 Σύμφωνα με το άρθρο 32, παράγραφος 1, του Satversmes tiesas likums (νόμου περί του Συνταγματικού Δικαστηρίου), η απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου καθίσταται αμετάκλητη και εκτελεστή από της δημοσίευσής της. Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 31, σημείο 11, του νόμου περί Συνταγματικού Δικαστηρίου, το αιτούν δικαστήριο μπορεί να καθορίσει με την απόφασή του το χρονικό σημείο κατά το οποίο η επίμαχη διάταξη θα παύσει να ισχύει. Προκειμένου να καθορισθεί το ακριβές χρονικό σημείο κατά το οποίο η επίμαχη διάταξη παύει να ισχύει, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά αν συντρέχουν λόγοι για τους οποίους η επίμαχη διάταξη πρέπει να κηρυχθεί αναδρομικά άκυρη. Αντίθετα, αν το αιτούν δικαστήριο καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ο νομοθέτης χρειάζεται χρόνο για να θεσπίσει νέα ρύθμιση, μπορεί να ορίσει ότι η επίμαχη διάταξη παύει να ισχύει από μια μελλοντική ημερομηνία. Για να καθορισθεί το χρονικό σημείο κατά το οποίο η εν λόγω διάταξη παύει να ισχύει, πρέπει να σταθμιστούν η αρχή της ασφάλειας δικαίου αφενός και τα θεμελιώδη δικαιώματα ορισμένων προσώπων αφετέρου.
- 41 Όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, μόνον σε εντελώς εξαιρετικές περιπτώσεις δύναται, κατ' εφαρμογήν της συμφυούς με την έννομη τάξη της Ένωσης γενικής αρχής της ασφάλειας δικαίου, να αποφασίσει τον περιορισμό της δυνατότητας την οποία έχει κάθε ενδιαφερόμενος να επικαλεστεί διάταξη, την οποία έχει ερμηνεύσει το Δικαστήριο, προκειμένου να αμφισβητήσει έννομες σχέσεις που έχουν καλοπίστως συναφθεί. Ένας τέτοιος περιορισμός μπορεί να γίνει δεκτός μόνο στο πλαίσιο της ίδιας αποφάσεως που αποφαίνεται επί της αιτούμενης ερμηνείας.
- 42 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, στην προκειμένη περίπτωση, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η δήμευση των παρανόμως αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων πραγματοποιείται χάριν προστασίας σημαντικού δημοσίου συμφέροντος και αποσκοπεί στη διαφύλαξη της αρχής του κράτους δικαίου.
- 43 Οι κανόνες που επιτρέπουν στον υπεύθυνο της διαδικασίας να αντλεί από το φάκελο της ποινικής διαδικασίας υλικό σχετικά με παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία και να κινεί διαδικασίες σχετικά με τα εν λόγω στοιχεία προς το συμφέρον της έγκαιρης επιλύσεως περιουσιακών ζητημάτων που ανακύπτουν κατά το στάδιο της ποινικής προδικασίας και της οικονομίας της διαδικασίας ισχύουν από την 1η Οκτωβρίου 2005. Από την άλλη πλευρά, η επίμαχη διάταξη ισχύει από την 1η Ιουλίου 2009. Συνεπώς, η οριστική απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου στην υπόθεση της κύριας δίκης θα επηρεάσει, εν δυνάμει, μεγάλο αριθμό εννόμων σχέσεων. Σε περίπτωση δήμευσεως παρανόμως αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων, τα αντίστοιχα κεφάλαια μεταφέρονται στον κρατικό προϋπολογισμό. Η εν λόγω διάταξη συνδέεται επομένως στενά με τον κρατικό προϋπολογισμό και η αναδρομική ακύρωσή της θα μπορούσε να επιφέρει αρνητικές συνέπειες στη σταθερότητα του κρατικού προϋπολογισμού και να υπονομεύσει την ασφάλεια δικαίου.
- 44 Η νομική σταθερότητα αποτελεί ουσιώδη συνιστώσα της αρχής της ασφάλειας δικαίου, η οποία επιτάσσει, μεταξύ άλλων, όχι μόνο να υφίσταται μια διεπόμενη

από κανόνες ένδικη διαδικασία, αλλά και η έκβαση της εν λόγω διαδικασίας να είναι αμετάκλητη. Η επίμαχη διάταξη θεωρείται νόμιμη και εφαρμόζεται από τις κρατικές αρχές σε όλες τις διαδικασίες που αφορούν παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία.

- 45 Με βάση τα ανωτέρω, πρέπει να κριθεί αν, σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι η επίμαχη διάταξη δεν είναι σύμφωνη με τις απαιτήσεις του άρθρου 92, πρώτη περίοδος, του Συντάγματος, του Χάρτη, της οδηγίας 2014/42/EK και της αποφάσεως-πλαίσιου 2005/212/EK, οι αρχές της ασφάλειας δικαίου και της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι, υπό τις περιστάσεις της υποθέσεως, η επίμαχη διάταξη θα μπορούσε να είναι εφαρμοστέα και να διατηρήσει τα έννομα αποτελέσματά της προσωρινά μέχρι το χρονικό σημείο που θα καθορίσει το αιτούν δικαστήριο με την απόφασή του, κατά το οποίο η επίμαχη διάταξη θα παύσει να παράγει αποτελέσματα.